

СПОЖИВЧИЙ КОШИК УКРАЇНЦЯ: СПРАВЖНЯ ЦІНА

Стаття присвячена аналізу українського споживчого кошику, визначенню позитивних та негативних рис. За допомогою структурного аналізу, табличного та графічного методів виявлено, що споживчий кошик не відповідає сучасному стану та порушує Конституцію України. Мінімальна заробітна плата не в змозі забезпечити достатній життєвий рівень для українця. Встановлено недосконалість прожиткового рівня, який не враховує реальних витрат на медицину, освіту, побутову техніку, одяг та продукти харчування.

Ключові слова: споживчий кошик, набір продуктів, непродовольчі товари, прожитковий мінімум, соціальні виплати, Конституція України, мінімальна заробітна плата, прожитковий рівень, комунальні послуги, міністр аграрної політики, вартість продуктів, міністр соціальної політики, дефіцит бюджету.

Статья посвящена анализу украинской потребительской корзины, определению положительных и отрицательных черт. Вследствие структурного анализа, табличного и графического методов обнаружено, что потребительская корзина не соответствует современному состоянию и нарушает Конституцию Украины. Минимальная заработная плата не в состоянии обеспечить достаточный жизненный уровень для украинца. Установлено несовершенство прожиточного уровня, который не учитывает реальных расходов на медицину, образование, бытовую технику, одежду и продукты питания.

Ключевые слова: потребительская корзина, набор продуктов, непродовольственные товары, прожиточный минимум, социальные выплаты, Конституция Украины, минимальная заработная плата, прожиточный уровень, коммунальные услуги, министр аграрной политики, стоимость продуктов, министр социальной политики, дефицит бюджета.

The article analyzes the Ukrainian consumer basket, the definition of positive and negative traits. Due to structural analysis, tabular and graphical methods revealed that the basket does not meet current state and violates the Constitution of Ukraine. Minimum wage fails to provide an adequate standard of living for Ukrainian. Found imperfection subsistence level, which ignores the real costs of medicine, education, household appliances, clothing and food.

Key words: consumer basket, set of products, nonfood, living wage, social benefits, the Constitution of Ukraine, the minimum wage, cost of living, utilities, Minister of Agrarian Policy, the cost of food, the minister of social policy, the budget deficit.

Постановка проблеми. «Ми стали жити краще, – повідомив уряд. Ми за вас раді, – подумав народ». Споживчий кошик – це мінімальний для кожної людини набір продуктів, непродовольчих товарів і послуг. Поняття споживчого кошика існує в багатьох країнах світу. Споживчий кошик американця нараховує 350 продуктів і послуг, француз – 250, англійця – 350, німця – 475. Український кошик має 260 найменувань продуктів та послуг [1].

Важливість споживчого кошика в тому, що його вартість за чинними цінах є основою прожиткового мінімуму, який, у свою чергу, впливає на всі види соціальних виплат у державі. Споживчий кошик служить також базою порівняння розрахункових і реальних рівнів споживання. Саме тут ми можемо спостерігати сміх крізь сльози.

Український споживчий кошик досконало не переглядали з 2000 року, хоча законодавством передбачено необхідність робити це кожні 5 років.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Окремі аспекти знайшли своє відображення в роботах багатьох учених, дослідників, науковців, політиків. Серед авторів варто відзначити праці Чортока Ю., Шемякова О., Литвиненко О., Бистрецької О., Лоулера Е., Грішнєвої О., Колот А., Сухого Я., Дж. Хекмана, Платонова О., Супруненко А., Синка Д., Дзюбака В., Дж. Ллойд Саттла, Шнайдера Б., Портера М., Хміля Ф., Велеса Я., Компанійця В., Леваєвої Л., Щербатої А. та багатьох інших.

Кандидат наук з державного управління, голова Донецької обласної організації профспілки «Радіо-електронмаш» України Шемяков Олександр у своїй статті оцінив стан споживчого кошика людини, що працює, в Україні. Розглянув недоліки чинної практики формування прожиткового мінімуму і їх вплив на підвищення якості трудового життя людини. Установив взаємозв'язок між підвищенням якості трудового життя та розвитком виробничої демократії.

Здобувач кафедри соціології управління та соціальної роботи соціологічного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна Щербата Ганна присвятила свою статтю розробці комплексного критерію оцінки державних соціальних програм. Як комплексний критерій вона взяла соціальну якість життя.

Леваєва Лариса, викладач кафедри економічної теорії та методології наукових досліджень ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», довела, що рівень мінімальної заробітної плати не відповідає потребам розвитку нашого суспільства.

Отже, можна зробити висновок, що тема на сьогодні є актуальною. І розвиток подальших дій представників політичної сфери хвилює не тільки науковців, а й усіх жителів країни.

Метою статті є визначення справжньої ціни споживчого кошику українця. Для цього передбачається виконати такі завдання:

- розглянути сутність споживчого кошика;
- виявити недоліки споживчого кошика;
- порівняти складові споживчих кошків України, США та Франції;
- проаналізувати перспективи розвитку соціальної політики України.

Вклад основного матеріалу. В день українцям пропонують з'їсти близько 106 грамів хліба. Це менше ніж у блокадному Ленінграді в листопаді-грудні 1941 року, коли була запроваджена найнижча норма споживання хліба (тим, хто працює, – по 250, а всім іншим – по 125 грамів) [2].

Також пропонується 10 грамів макаронних виробів, 5 грамів гречки, половину яйця, 260 г

картоплі, 5,5 грамів сала, 24 грама ковбаси, півтори склянки молока та 69 грамів огірків та помідорів.

Щодо непродовольчих товарів, то, згідно зі споживчим кошиком, українцю має вистачати на рік пари шкарпеток та одних колготок, на п'ять років – однієї пари білизни. Зокрема, для жінок працездатного віку передбачається одна спідниця на 4 роки і одна сукня на 5 років. Пальто носити доведеться доки йому не виповниться 8 років. А брюки жінкам, на думку посадовців, не потрібні взагалі.

Одна середньостатистична родина має користуватися одним холодильником 15 років, одним телевизором – 10 років, а міняти люстру – раз на 25 років.

Відповідно до статті 48 Конституції України, кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло. Що ж ми маємо сьогодні?

Прожитковий мінімум не відповідає сучасному стану, він не тільки порушує Основний Закон України та норми моралі, але й не забезпечує елементарного фізіологічного рівня відтворення для людського організму. Також прожитковий рівень не враховує реальних витрат на медицину та освіту (адже в Конституції вони зафіксовані як безкоштовні). Відповідно до розрахунків самих державних чиновників мінімальна заробітна плата має бути у 2,5 рази більшою (3800-3900 грн). А що ж маємо ми? Сьогодні різниця між ними становить лише 39 гривень, тобто менше 3,5 %.

Згідно із ЗУ «Про Державний бюджет України на 2013 рік» розмір прожиткового мінімуму з 1 січня становить 1108 гривень, з 1 грудня – 1176 гривень та розмір мінімальної заробітної плати з 1 січня становить 1147 гривень, з 1 грудня – 1218 гривень.

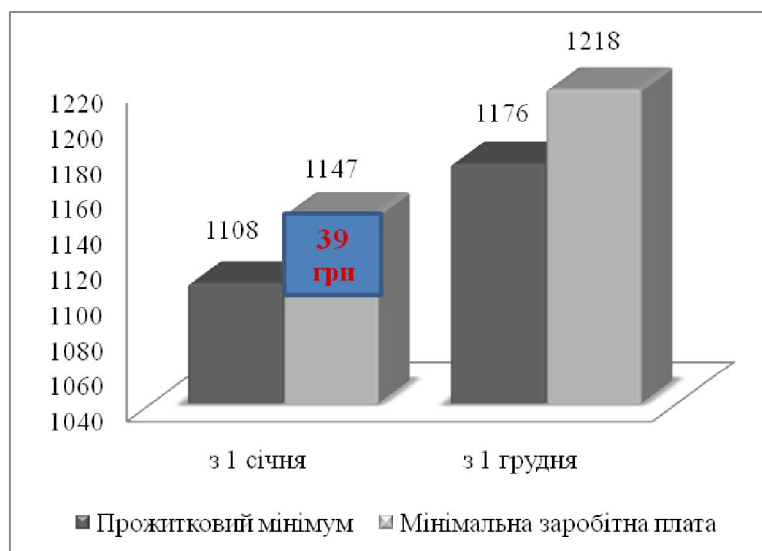

Рис. 1. Прожитковий мінімум та розмір мінімальної заробітної плати в Україні у 2013 році

В Україні із споживчого кошика 65 % витрачається тільки на харчі, комунальні послуги займають близько 11 %. І це є ненормальним показником. У багатьох країнах раціональним споживчим кошиком вважається той набір, коли продукти харчування не повинні перевищувати 30 % «кошика», непродовольчі товари – 47 %, інші товари і

послуги – 23 %, як, наприклад, у США, де споживчі кошики розробляють за бюджетом Геллера, який заснований на наборі тих товарів і послуг, які суспільство вважає необхідними для нормального життя. Кошик США передбачає витрати на освіту, мобільний та комп'ютерний зв'язок, витрати на тютюнові та алкогольні вироби.

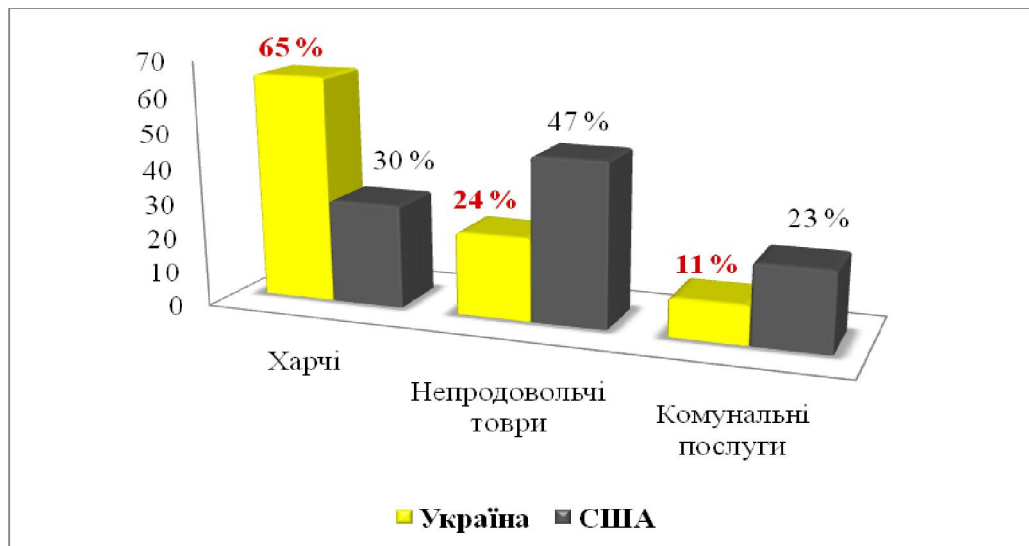

Рис. 2. Складові споживчих кошиків України та США

Французи у свій споживчий кошик заклали витрати на відвідування перукарні, придбання лаків для волосся, гелів для душу, апарати для виправлення зубів, оренду автомобілів, проїзд на таксі, кошти на їжу для котів та собак. В українському кошику засоби гігієни представлені лише 76 кусками мила, 17 тубиками зубної пасти й 6 пляшками шампуню. У нас вираховано лише 524 поїздки на міському громадському транспорті та 95 на приміському.

Згідно зі словами Міністра аграрної політики та продовольства Миколи Присяжнюка, в Україні вартість продуктів харчування, що входять до споживчого кошику, знизилась на 5,5 %, порівняно з аналогічним періодом минулого року (табл. 1). Втім, українці кажуть, що відчують лише подорожчання, і виживають, як можуть [7].

Таблиця 1

Зміна вартості продуктів харчування у 2013 році

Продукти харчування	На скільки подешевшали
Соціальні сорти хліба	на 5 %
Борошно	на 6 %
Макаронні вироби	на 8 %
Крупи	на 13 %
Овочі	на 22 %
Соняшникова олія	на 4 %
Картопля	на 15 %
Яловичина	на 8 %
Свинина	на 6 %
Молоко та молокопродукти	на 10 %
Яйця курячі	на 16 %

Скільки ж насправді потрібно витратити українцю, щоб проіснувати хоча б день?

У день українець може дозволити собі 200 г м'яса. Цього вистачить на дві відбивні. Це сніданок та обід. М'ясне меню коштуватиме не менше 10 грн в день. Пляшка молока – 8 грн. Як гарнір до м'яса обираємо

гречку – 10 грн. Беремо пляшку олії, її вистачить на довше, аніж, наприклад, вершкового масла. Це коштує 25 грн. Десяток яєць коштує щонайменше 10 грн. Чиновники вважають, що пів яйця в день – це норма. Також беремо буханку хліба (табл. 2) [8].

Таблиця 2

Справжня ціна споживчого кошику

Продукти харчування	Кількість	Вартість, грн
М'ясо	200 г	10
Молоко	1 пляшка	8
Крупа гречана	1 кг	10
Олія	1 пляшка	15
Яйця	10 шт	10
Хліб	1 шт	3
УСЬОГО		56

Нагадаю, прожитковий мінімум в Україні становить 1108 гривень. На день людина може витратити 36,93 грн. А відповідно до нашого прикладу, щоб ПРОІСНУВАТИ хоча б день, людина повинна витратити щонайменше – 50 грн. Як бачимо, більше ніж потрібно на харчування. А якщо сюди додати витрати на комунальні послуги, засоби гігієни, на придбання одягу та побутової техніки, то цифра вийде пристойна. А ще сюди ми не додали овочі та фрукти, які людина повинна вживати кожного дня.

Міністр соціальної політики Наталія Королевська пообіцяла у квітні презентувати модель методології розрахунку споживчого кошика. Планують підійти до справи за європейськими мірками – законопроект про зміну стандартів життя для українців мають написати за місяць. У міністерстві вірять, що у 2014 році українці матимуть новий – реальніший – споживчий кошик.

Висновки. Перед владою стоїть дуже багато завдань, адже кошик помітно застарів:

– варто прибрати зі списку ті товари, якими люди перестали користуватися. Наприклад, пральну машину «Малютка», яка вже давно не випускається;

– потрібно збільшити нормативи споживання продуктів харчування. У нинішньому списку основний акцент зроблено на макарони і хліб. Але це не найкорисніша їжа;

– потрібно збільшити норми споживання овочів, фруктів, риби і м'яса. При цьому потрібно брати не найдешевші товарні позиції, а зважаючи на те, що людина повинна купувати якісні товари.

А поки що реальні ціни на товари і послуги в Україні не вкладаються у показники, які враховуються в споживчому кошику. Якщо поррахувати реальні витрати на асортимент кошику і прийняти їх на державному рівні, то видаткова частина бюджету збільшиться в 3-5 разів. Адже продукти харчування постійно дорожчають, а це означає, що доведеться переглядати і прожитковий мінімум. Після цього необхідно збільшувати пенсії та інші соціальні виплати. Тоді уряд не вклядеться у заявлений дефіцит бюджету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Споживчий кошик українця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/28148/1/Spozivannia.pdf>
2. Фокуси урядових Коперфільдів зі споживчим кошиком [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uarp.org/blogs/autor_17/article_40.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 3 грудня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
5. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15 липня 1999 року 966-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» від 14 квітня 2000 року № 656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
7. Споживчий кошик України подешевшав [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=xwP9DZJqDbo>.
8. Дієта для українців. Споживчий кошик: що по чому? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=dryif6nTlpg>.
9. Королевська хоче покопатися в споживчому кошику українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua.golos.ua/ekonomika/13_01_23_korolevskaya_hochet_pokopatsya_v_potrebetskoy_korzine_ukraintsev.